


| | |
|---|---|
|  | ПОЛІТИКА ТА ПРАВА ЛЮДИНИ |
| | <p>Ступінь вищої освіти – перший (бакалаврський) Семестр 1 Кількість кредитів: 3 (90 годин) Форма підсумкового контролю – залік Мова викладання: українська Дні, час, місце: Французький б-р, 24/26, за розкладом Консультації: Французький б-р, 24/26, к. 35, щотижнево за розкладом</p> |

СИЛАБУС

| | |
|---------------------------------------|---|
| Викладач | Узун Юлія Вадимівна - д. політ. н., професор кафедри політології |
| E-mail | uv_uzun@onu.edu.ua |
| Посилання на профіль викладача | https://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/fmvps/kafedry-ta-inshi-strukturni-pidrozdily/polit/staff/101-uzun |
| Комунікація | через вказаний e-mail та очні зустрічі на консультаціях |

АНОТАЦІЯ КУРСУ

| |
|---|
| <p>Мета: опанування здобувачами вищої освіти сутності, завдань та інституційних механізмів правозахисної діяльності, спрямованої на забезпечення повноти реалізації прав людини та громадянина на основі формування належної національної та міжнародної політики.</p> |
| <p>Завдання : формування у здобувачів вищої освіти ціннісно-орієнтованого та гуманітарного світосприйняття, де істотною складовою є повага до прав людини; формування системи знань щодо розвитку політико-правової думки навколо проблеми співвідношення політики та моралі, політики та прав людини; формування уявлення про філософсько-правову парадоксальність та постійну актуальність досліджуваної проблематики; формування системи знань щодо історико-політичних етапів формування та нормативно-правових форм закріплення прав людини та громадянина; формування знань стосовно особливостей та регіональної специфіки уявлень, вчень та доктрин прав людини та громадянин; формування знань щодо особливостей типів праворозуміння та підходів щодо природи прав людини та громадянина; формування знань про становлення конституційного інституту прав людини, про еволюцію поколінь прав людини та концепції універсального характеру прав людини; формування здатності до аналізу інституційної основи захисту прав людини та громадянина, що формується на національному та міжнародному рівнях; формування знань про специфіку механізмів правозахисної діяльності та основних проблем, які виникають щодо забезпечення гарантій захисту прав людини.</p> |
| <p>Пререквізити: Політологія</p> |
| <p><i>У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен</i> знати: основні етапи розвитку прав людини; особливості типів праворозуміння та підходів щодо природи прав людини та громадянина; систему основних прав людини і громадянина (громадянських та особистих; політичних; соціальних; економічних; культурних); різницю прав людини та прав громадянина; особливості прав окремих категорій громадян (дітей; жінок; етнічних, релігійних, мовних меншин; прав народів на самовизначення); основні обов'язки людини і громадянина; національні засоби захисту прав людини; правовий механізм захисту прав людини та гарантій його реалізації за</p> |

Конституцією України; сутність поняття «механізму захисту прав і свобод людини» та конституційно-правові механізми захисту прав, свобод і законних інтересів громадян в Україні; компетентність міжнародної юрисдикції у сфері захисту прав людини та особливості реалізації міжнародних стандартів на національному рівні; умови обмеження прав та свобод людини;

вміти: аналізувати історико-політичні етапи формування та нормативно-правові форми закріплення прав людини та громадянина; застосовувати знання щодо поколінь прав людини в експертній та аналітичній діяльності при визначенні специфіки розвитку національної політики в сфері захисту прав людини та громадянина; визначати ситуації порушення прав людини та дієвість механізмів захисту прав людини; застосовувати знання з метою аналітичної та практичної підтримки розвитку політики правозахисної діяльності як на національному рівні, так і на міжнародному; користуватися інституційними механізмами та процедурами захисту прав людини та громадянина як на національному, так і на міжнародному рівні.

володіти: аналітичними, організаційними, комунікативними навичками, необхідними для роботи в сфері публічної політики та громадського сектору, орієнтованого на ефективну участь у формуванні та реалізації політики захисту прав людини.

Практична складова навчального курсу включатиме аналіз конкретних кейсів дотримання прав людини в Південних регіонах України, що охоплюють історичні етапи розвитку прав особистості та сучасні виклики в їх захисті. Студенти досліджуватимуть вплив міжнародних і регіональних механізмів на забезпечення прав людини, зокрема, аналізуватимуть діяльність ООН, Ради Європи, а також національні судові рішення та моніторингові звіти. Практичні заняття включатимуть моделювання правозахисних процесів, участь у дискусіях про інтеграцію міжнародних стандартів у національне законодавство, та проведення симуляцій правозахисних інтервенцій у контексті регіональних специфік. Особливу увагу буде приділено аналізу ситуацій, пов'язаних з правами дітей, жінок та національних меншин, включаючи аспекти гендерної рівності та боротьби проти дискримінації. Студенти також братимуть участь у розробці рекомендацій для місцевих органів влади щодо покращення ситуації з правами людини в умовах сучасних загроз національній безпеці.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

3 кредити, загальна кількість годин – 90, з них: Для очної (денної) форми – 16 лекційних, 14 практичних, 60 годин на самостійну роботу; Для заочної форми – 6 лекційних, 4 практичних, 80 годин на самостійну роботу.

Зміст навчальної дисципліни

| Тема | Результати навчання | Форми робіт |
|--|---|--|
| ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. ІСТОРИЧНІ ТА ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА | | |
| Тема 1. Становлення та розвиток прав людини від стародавніх часів до великої буржуазної революції. | Історичні етапи розвитку прав особистості (стародавні часи та античний світ, епоха феодалізму, епоха Відродження, період ранніх буржуазних революцій та Просвітництва). Революції та законодавче закріплення прав людини. Проблема гідності та прав людини в працях теоретиків політико-правової думки. | Обговорення, індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ), презентації, самостійна робота, презентації |

| | | |
|--|---|---|
| <p>Тема 2. Розвиток прав людини з кінця XVIII століття до середини XX століття.</p> | <p>Проблема прав людини в теоріях кінця XVIII – початку XIX ст. Формування першого покоління прав людини. Розвиток прав людини та громадянина в XIX – на початку XX ст. Правозахисний рух в XIX ст. Права людини в працях теоретиків політичної думки XIX – початку XX ст. Ліга Націй та міжнародні угоди в галузі гуманітарного права.</p> | <p>індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ), презентації, самостійна робота, презентації</p> |
| <p>Тема 3. Принцип універсалізму в розвитку доктрини прав людини та громадянина в другій половині XX століття.</p> | <p>Перший етап інтернаціоналізації прав людини. Формування другого покоління прав людини. Визнання прав людини та розвиток гарантій в післявоєнних конституціях держав світу. Розвиток правозахисного руху. Міжнародні документи в сфері захисту прав людини. Новий етап інтернаціоналізації прав людини. Особливості імплементації міжнародно-правових принципів в національне законодавство країн. Початок формування третього покоління прав людини. Регіональні міжнародні акти. Реалізація прав людини в СРСР та соціально-політичні зміни. Гельсінський процес.</p> | <p>обговорення, індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ), презентації, самостійна робота, презентації</p> |
| <p>Тема 4. Права людини в контексті змін у міжнародній політиці XX-го та XXI-го століть. Четверте покоління прав людини: особливості правового регулювання.</p> | <p>Права людини в контексті змін у міжнародній політиці XX та XXI ст. Глобалізація та значення Декларації принципів толерантності. Рівні прояву нетерпимості. Становлення четвертого покоління прав людини. Новітні права людини: «прийняти не можна заборонити» (Тема для відкритої дискусії). Права людини четвертого покоління, втручання у психофізіологічну сферу життя людини: правове регулювання, забезпеченість універсальним захистом.</p> | <p>обговорення, індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ), презентації, самостійна робота, презентації</p> |
| <p>Тема 5. Політика, право, праворозуміння: традиційні механізми захисту прав людини та проблеми правової акультурації.</p> | <p>Регіональна специфіка щодо прав людини та громадянина. «Права людини» та «права громадянина». Антропология права: філософські та юридичні виміри. Класичні типи «праворозуміння» та нові теорії права. Сутність та соціальне призначення права. Встановлення та визнання права. Критерії обмеження прав людини. Моделі самообмеження державної влади та захисту автономії індивіда. Практики гуманітарних інтервенцій і права людини. Демократія: зв'язок з правами людини.</p> | <p>обговорення, індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ), презентації, самостійна робота, презентації</p> |
| <p align="center">ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІТИКИ ПРАВ ЛЮДИНИ</p> | | |

| | | |
|--|--|---|
| <p>Тема 6. Міжнародний механізм гарантій та забезпечення реалізації прав людини</p> | <p>Стандарти в сфері прав людини: універсальні та регіональні. Документи в галузі прав людини. ООН та спеціалізовані органи в сфері захисту прав людини. Моніторинг в галузі прав людини. Управління ООН з прав людини. Міжнародні інституції та експертні механізми при Раді з прав людини ООН. Процедура подання та розгляду скарг в Раді з прав людини. Міжнародний Кримінальний Суд та. Римський Статут. Репортери без кордонів: міжнародна організація захисту прав людини, свободи слова.</p> | <p>обговорення, індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ), презентації, самостійна робота, презентації</p> |
| <p>Тема 7. Регіональні механізми гарантій та захисту прав людини.</p> | <p>Регіональний міжнародний захист прав людини. Регіональні інститути та механізми у сфері захисту прав людини. Регіональні міжнародні акти в сфері забезпечення гарантій та стандартів в сфері захисту прав та свобод людини та громадянина. Форми регіонального міжнародного співробітництва в сфері захисту прав та свобод людини та громадянина.</p> | <p>обговорення, індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ), презентації, самостійна робота, презентації</p> |
| <p>Тема 8. Національні механізми захисту прав людини.</p> | <p>Реалізація міжнародних стандартів на національному рівні. Здійснення захисту прав людини міжнародними механізмами та національними судами. Система органів державної влади та управління в сфері захисту прав людини та громадянина в Україні. Моніторинги Ради Європи щодо виконання Україною стандартів в сфері захисту прав людини та громадянина.</p> | <p>обговорення, індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ), презентації, самостійна робота, презентації</p> |
| <p>Тема 9. Права людини і національна безпека.</p> | <p>Поняття «загрози» конституційним правам і свободам людини і громадянина. Захист конституційних прав людини та гарантування її особистої безпеки в умовах сучасних загроз. Об'єкти національної безпеки держави. Функції державних органів влади щодо забезпечення гарантій реалізації прав та свобод людини та громадянина. Складові системи національної безпеки. Права меншин та людини: проблеми співвідношення понять та державні гарантії реалізації. Діяльність органів національної безпеки щодо недопущення дискримінації та порушення прав людини та прав меншин. Правозастосування та праообмеження в умовах воєнного стану чи надзвичайних ситуацій.</p> | <p>обговорення, індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ), презентації, самостійна робота, презентації</p> |

| | | |
|--|---|--|
| Тема 10. Забезпечення реалізації прав дітей та жінок. | Зміст та значення «Декларації» Вентцеля. Комітет дитячого благополуччя: значення діяльності. Поняття та класифікація прав дитини, міжнародні стандарти захисту прав дитини. Діяльність органів, що забезпечують захист прав дитини. Законодавство України в сфері захисту прав дітей. Рухи за права жінок. Проблеми гендерної рівності, боротьба проти гендерного насильства. Діяльність Комітету з ліквідації дискримінації щодо жінок. Міжнародні документи в сфері захисту прав жінок та дітей. Стамбульська конвенція: особливості ратифікації в Україні. | обговорення, індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ), презентації, самостійна робота, презентації |
|--|---|--|

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бабін Б. В. Права людини та громадянське суспільство : навч. посібн. для студ. вищих навч. закладів. Одеса : Фенікс, 2014. 320 с
2. Вовк В. Бівалентність римської правової реальності : навч. посіб. Полтава, 2011. 348 с.
3. Гончаренко О. Міжнародне приватне право: посіб. К., 2015. 392 с.
4. Грищук О. В. Формування та розвиток ідеї гуманізму в праві. Х.: 2013. 288 с.
5. Грищук О.В. Філософія конституційних цінностей. Київ: ВАІТЕ, 2019. 416 с.
6. Дворкін Р. Серйозний погляд на права / пер. з англ. Київ: Основи, 2010. 519 с.
7. Дудаш Т. Практика Європейського суду з прав людини. К.: Алерта, 2013. 368 с.
8. Загальна теорія права: підручник / за заг. ред. М.І. Козюбри. К.: Ваіте, 2016. 392 с
9. Загальна теорія права: підручник / О.В. Петришин, Д.В. Лук'янов, С.І. Максимов, В.С. Смородинський та ін. ; за ред. О.В. Петришина. Харків: Право, 2021. 568 с.
10. Зубарева А. Є. Міжнародно-правовий статус Комітету ООН з прав людини: дис. ... к.ю.н.: 12.00.11. Одеса, 2015. 211 с.
11. Караман І.В., Козіна В.В. Європейський суд з прав людини, Європейська конвенція з прав людини та індивідуальні заяви: перше знайомство. К.: ВАІТЕ, 2015. 136 с.
12. Мінгазутдінов І. Гельсінкський процес. Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець, Ю. Шаповал та ін. К.: Парлам. Вид-во, 2011. 131 с.
13. Савчин М. Сучасні тенденції конституціоналізму у контексті глобалізації та правового плюралізму : монографія. Ужгород: РІК-У, 2018. 440 с.
14. Скакун О. Ф. Теорія права і держави: підручн. К. : Алерта; ЦУЛ., 2011. 520с.
15. Трофанчук Г. І. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. К: Юрінком Інтер, 2013. 448 с.
16. Ткаченко Є. В. Правовий захист прав етнічних та мовних меншин. Навчальний посібник Підготовлено в рамках реалізації і за підтримки Програми Європейського Союзу. К.: ФОП Голембовська О. 2018. 315 с.
17. Четверте покоління прав людини: особливості правового регулювання, проблеми та перспективи розвитку в сфері охорони здоров'я: монографія / за заг. ред.: д.ю.н., проф. С.Б. Булеци; д.ю.н., доц. М.В. Менджул. Ужгород: УжНУ «Говерла», 2020. 444 с.
18. Шуміло І.А. Міжнародна система захисту прав людини: навчальний посібник. Київ: ФОП Голембовська О.О. 2018. 168 с.
19. Узун Ю.В. Архітектура регіонального представництва в системах багаторівневих відносин. Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса Серія «Політичні науки». 2023. №3. С. 48-54. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3.7>
20. Узун Ю.В. «Ефективне» громадянство в державах ЄС: інструмент територіально-політичної (де)конструкції. *Міжнародні та політичні дослідження*. 2022. Вип. 35. С.120–145. DOI: <http://dx.doi.org/10.18524/2707–5206.2022.35.261281>

21. Узун Ю.В. Політика та права людини [Електронний ресурс] : електрон. метод. вказівки до вивч. навч. дисципліни для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищ. освіти за спец. 052 «Політологія». – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2023. 78 с. <https://dspace.onu.edu.ua/items/ac15ef0c-2209-47a8-a89f-2eb3b14da72a>

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. ZMINA. Медіа ресурс Центру прав людини URL: <https://zmina.info/>
2. Еволюція прав людини. Обіцянки-цяцянки. Посібник з освіти в області прав людини. *Рада Європи*. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/the-evolution-of-human-rights>
3. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. Комітет проти тортур Ради Європи опублікував доповідь щодо України 29 квітня 2014 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/247255496>
4. Комітет з ліквідації расової дискримінації (КЛРД). URL: www2.ohchr.org/English/bodies/cerd
5. Міжнародна асоціація із захисту свободи слова (IFEX). <https://ifex.org/>
6. ОБСЄ. Права человека. URL: <https://www.osce.org/ru/human-rights>
7. Перше Покоління. *Людина та Держава*. URL: https://edera.gitbook.io/law/osnovu_konceptii_prav_liudyny/pokolinnia_prav_liudyny/pershe_pokolinnia
8. Повернення до Лаутерпахта. (Загальна Декларація прав людини). *Українське право. Відео*. Див. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=>
9. Права людини. Харківська правозахисна група. Онлайн бібліотека. URL: <http://library.khpg.org/>
10. Репортери без кордонів. URL: <https://rsf.org/en>
11. Ресурсний центр ГУРТ. URL: <https://gurt.org.ua/articles/>
12. Соціальна мережа активістів правозахисного руху. Довідник українських організацій, які діють на захист прав людини та громадських інтересів. URL: <http://hr-activists.net/organizations>
13. Співробітництво України з Радою Європи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/spivrobitnictvo-z>
14. Українська Гельсінська Спілка. Міжнародні механізми захисту прав людини URL: <https://web.archive.org/web>

ОЦІНЮВАННЯ

Форма підсумкового контролю – залік

Проведення контролю результатів навчання здобувачів відбувається відповідно до Положення про організацію і проведення контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти Одеського національного університету імені І.І. Мечникова URL: https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozennya/poloz-org-kontrol_2022.pdf

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-10%). Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

Політика щодо академічної доброчесності: регламентується Кодексом академічної доброчесності учасників освітнього процесу Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (<http://onu.edu.ua/uk/geninfo/official-documents>).

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим. В окремих випадках навчання може відбуватись он-лайн з використанням дистанційних технологій. Порядок та умови такого навчання регламентуються Положенням про організацію освітнього процесу в ОНУ (<http://onu.edu.ua/uk/geninfo/official-documents>). У випадку відсутності здобувача на лекції або практичному занятті він зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття через опитування в поза аудиторний час (час консультацій викладача). Невідпрацьовані заняття

вважаються незданими і за них не нараховується оцінка в балах. У підсумку, оцінені за 100-бальною системою, знання здобувача відображаються у заліково-екзаменаційній відомості та заліковій книжці.